

Tunyogi Csapó Gábor

Múltunkról – a Jövőnek?

Emlékezés a Nemzetőr című emigráns lapra

Azt hiszem, minden kor- és sorstársam, aki elkövette azt a hibát, hogy a múlt század kilencvenes éveiben kerek negyven éves emigráció után visszatért egykori hazájába, Magyarországra, szembesült azzal az általánosan elterjedt véleménnyel, hogy mi, akik gyáván megfutottunk, amikor zengett az ég és nyugaton, a jóléti világ ölében csak azzal foglalkoztunk, hogy megszedjük magunkat, bizony jobban tettük volna, ha maradunk ott, ahol voltunk...

Nem akartam s most sem akarok vitatkozni ezzel a véleménnyel, már csak azért sem, mert hiszen sok esetben igaz. Magunknak is az volt a véleményünk, hogy aki 1956. november 4.-e előtt hagyta el az országot, rosszul vizsgázott mind emberségből, mind magyarságból; s a mintegy kétszázézer ötvenhatos menekültnek legfeljebb tíz százaléka futott okkal és joggal a forradalomban való részvétele miatt fenyegető megtorlás elől. Más kérdés persze, hogy sokan maradtak, akiknek pedig jobb lett volna elmenekülniük...

Ezen azonban ma már nem érdemes vitatkozni sem, itt és most arról akarok beszélni, hogy voltunk jó néhányan – és nem is kevesen –, akiket elsősorban nem a megtorlástól való félelem vitt át a határokon, hanem az a reménység, hogy egy szabadabb, vagy legalábbis annak képzelt világban folytathatjuk azt a harcot, amely Hazánk határain belül egyrészt a szovjet világbirodalom irdatlan túlereje, másrészt a világ sorsát irányító politikusok elképesztően számító és gyáva meghunyászkodása következtében reménytelennek bizonyult. Visszapillantva könnyű azt mondani, hogy látnunk kellett volna, mennyire hiú ez a reménység, de nem kellene elfelednünk, hogy a világ közvéleménye akkor mellettünk állt, egyszerűen hihetetlennek látszott, hogy a legmagasabb, nemzetközi fórumok e közvélemény nyomása ellenére cserbenhagyják a magyarságot; s talán még hihetlenebbnek tűnt az, hogy a hidegen számító politikus agyak nem veszik észre és nem használják ki azt az óriási lehetőséget, amelyet a magyar forradalom nyújtott az egész emberiségnek, mert máig is meggyőződésem: ha a nyugati világ akkor teljes erejével Magyarország segítségére siet, a szovjet birodalom negyven évvel korábban omlott volna össze, világháború nélkül. A történelemben persze nem

érdemes azon gondolkodni, mi lett volna, ha... Mindezt csak azért említem, hogy megpróbáljam megértetni: azok, akik megpróbálták folytatni – természetesen csak a szellem fegyverével – a harcot, nem fantaszta ámokfutók voltak.

Még 2006 tavaszán vállaltam el megboldogult Nagy Alajos barátom javaslatára a nehéz feladatot, hogy készítsek reprezentatív visszapillantást és válogatást a „Nemzetőr” c. emigráns lap öt évtized alatt megjelent számainak anyaga alapján. A válogatás több mint három éves munkával elkészült, de könyv alakban valószínűleg sosem fog napvilágot látni, már csak terjedelménél fogva sem, hiszen több mint 3.500 A4-es oldalt tesz ki, de legalább elektronikus hordozón – CD-n – hamarosan kapható és olvasható lesz az Antológia Kiadó (Lakitelek) gondozásában, amely magára vállalta a technikai munkákat, a végső korrektúrát és a „menüsítést”.

Értelmetlen és reménytelen dolog lenne ekkora anyagot ismertetni, ezért itt csak a válogatás szempontjairól szeretnék még szólni. Az újságírás furcsa és sokágú mesterség. Úgy általában vannak napilapok, amelyekről az olvasó elsősorban a legújabb történések tarka kaleidoszkópját várja el, eszmei irányítottság és az eszmei irányítás igénye nélkül. Kétségtelen, hogy az újságírás történelmében egészen a 20. század közepéig voltak napilapok, amelyek úgy nagyjából megfeleltek ennek az elvárásnak. A második világháború után azonban kihaltak. Béke poraikra. A baj csak az, hogy a mai olvasó sokszor még mindig azt hiszi, hogy a napilapoktól eszmei (ideológiai) irányítottságtól független tájékoztatást kap, és áldozatul esik a „független napilap” felirat hazugságának.

A hetilapot az olvasó egészen más elvárásokkal veszi a kezébe. Azt, ami a héten történt, ismeri már a napi sajtóból, a hetilaptól azt várja el, hogy helyére tegye a sokszor áttekinthetetlen és érthetetlen napi történéseket valamilyen szempont szerint. Az, ami a napi sajtóban megbocsáthatatlan bűn: az eszmei irányítottság és az eszmei irányítás igénye, az a hetilap létjogosultságát megalapozó erény. Ugyanez vonatkozik fokozott mértékben a havonta megjelenő folyóiratokra is.

Mindez persze egy normális világ normális sajtójára érvényes, ahol is megfelelő képezéssel – ami persze

nem jelent feltétlenül megfelelő tehetséget is – ellátott újságírók hada foglalkozik hivatásszerűen az olvasóközönség igényeinek kielégítésével. Ez a foglalkozásuk és ebből élnek.

Az emigráns sajtó ezzel szemben külön műfaj. Először is: emigráns napilap nem létezik. Vannak – helyesebben voltak – hetilapok és havonta megjelenő folyóiratok, melyeknek szerkesztésénél azonban nem lehetett föltétlenül ráhagyatkozni arra – különösen 1956 után –, hogy a világban szétszórta olvasóközönség már csak a nyelvi nehézségek miatt is rendszeresen olvassa új hazája napi sajtóját, tehát az előző hónap híreit is szállítani kellett, különös tekintettel persze a magyarországi hírekre, amelyek az idegen nyelvű sajtóban általában amúgy sem jelentek meg, hiszen csak a magyarok számára volt, illetve lett volna hírértékük. Az emigráns lapnak tehát sűrítve közvetítenie kellett az elmúlt hét, két hét, esetleg egész hónap magyar szempontból érdekes híreit, és a minden mástól független magyar szempontok szerint értékelni, kommentálni a világeseményeket is. És ami a legfontosabb: az emigráns olvasóközönség nem semleges lapokat óhajtott, igenis igényelte, elvárta az eszmei elkötelezettséget és iránymutatást. Az emigrációs kiadványoknak tehát egyszerre több, voltaképpen összegegyeztetetlen feladattal kellett megbirkóznia, s hibrid jellegük általában nagy hátrányt jelentett, bár voltak néha előnyei is. Annyi biztos: nem volt olyan emigráns lap, amellyel szemben ne lehetett volna többé-kevésbé jogos kritikával élni. Régi igazság az, hogy aki sokat fog, keveset markol s ez igaz akkor is, ha az ember kényszerűségből próbál sokat fogni.

S volt még egy nagyon lényeges különbség, melyről nem szívesen beszélek, de úgy gondolom, azért ezt is el kell mondani egyszer. Az újságírás mindenképpen szakma (is). A normális közélet normális sajtóját – mint már említettem – szakmai képzettséggel és több-kevesebb tehetséggel rendelkező „profik” működtetik, akik e tevékenységükből meg is élnek, ha nem is mindig fényesen. Az emigráns sajtó szerkesztői, szerzői, munkatársai ezzel szemben a legtöbb esetben megszállott amatőrök, akik valamely tisztességes polgári foglalkozás taposómalmában keresik meg a mindennapit maguk és családjuk számára, és csak a szűkre szabott szabadidejükben, sokszor éjszakánként pötyögtetik az írógépet. Írói honorárium? Ilyesmire szinte gondolni sem lehetett, általában nem is gondolt senki. Csak a magam példáját véve: a nyolcvanas évek végén egyszer – csak a hecc kedvéért – kiszámoltam, hogy több, mint harminc éves emigráns közírói tevékenységemért felfelé kerekítve 2.000 (kétezer) dollárnak megfelelő honoráriumot kaptam, ennek is több mint felét német nyelvű publikációk után. Tehát mintegy 5 dollárt havonta, amiből nehéz lett volna megélni. Ennyit azoknak, akik úgy képzeltek vagy képzelik, hogy az emigráns újságírásból bárki is „megszedte magát”. Amint mondtam: szinte valamennyien megszállott

amatőrök voltunk, akik az egyre mélyülő reménytelenség porondján egyre makacsabb bátorsággal hadakoztunk az egész világ ellen.

No, ennyit erről. Visszatérve a válogatás szempontjaira: természetesen a Nemzetőr is magán hordja az említett hibrid jelleg minden hibáját és erényét, ami persze csak megnehezítette a válogatást. Elsősorban a Magyarországon tabunak számító témákkal foglalkozó írásokat válogattam ki, ezek között például olyanokat, amelyek a külföldi, magyar világszervezetek – Cserkészet, Szabadságharcosok Világszövetsége, MEFESZ/UFHS – tevékenységeit ismertetik. Csaknem minden olyan írást felvettem a gyűjteménybe, amelyben nemzetközileg ismert és elismert, nem magyar személyek foglalkoztak a magyar ügygel. A magyarországi hírekkel kissé talán mostohán bántam: csak olyanokat válogattam be, amelyeket a honi sajtó biztosan agyonhallgatott. Nagyobb teret kapnak a világ politikai, gazdasági, társadalmi történéseit magyar szempontból ábrázoló és kommentáló írások, s végezetül, de nem utolsó sorban, azok a – néha tanulmányzerű – művek, amelyekben a szerzők a világ számunkra egyre kedvezőtlenebb, sőt keservesebb fejlődését 1956 Októberének szellemében elemzik és bírálják.

Lehet persze, hogy más másként – és jobban – válogatott volna. Én nem kerestem ezt a feladatot, kényszerűségből vállaltam el és végeztem, mert magam is valószínűnek tartottam, hogy más ezt nem végzi el. Ami persze nem lenne nagy baj, de mindig megboldogult Tollas Tibor mondása jut eszembe: ha másért nem, azért kell összegyűjtenünk lehetőleg minden anyagot, hogy a jövő században esetleg egy szorgalmas japán vagy kínai diák doktormunkát írhasson az 1956-os Magyar Októberéről és annak utóhatásairól...

Befejezésül legyen szabad visszatérni az induláshoz, ahhoz a kérdéshez, amelyet annyiszor feltettek és tesznek fel nekünk, „visszatérőknek”, s mely kimondatlanul is mindig a levegőben lebeg: Jó, rendben van, megfutamodtatok, meg is értjük, régi bölcsesség az, hogy szégyen a futás, de hasznos, az is világos, hogy igyekeztetek megszédni magatokat, miért is ne, hiszen még a szenteknek is maguk felé hajlik a keze... De mit csináltatok, tettetek-e egyáltalán valamit is ezen kívül az elhagyott Hazáért és annak elnyomott, szenvedő népéért?

Nos, erre a kérdésre válaszoljon a közelmúltban elhunyt barátom és talán még nálam is megszállottabb küzdő társam írása, amely természetesen megtalálható lesz az elkészült lemezen is.